

GÖÇÜN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ: DÜZEY-1 BÖLGELERİNDE EKONOMETRİK BİR UYGULAMA

Fatma Fehime AYDIN* Cemalettin LEVENT**

Öz

Dünya tarihinde göç hareketleri insanlık tarihi kadar eskidir. Göç, sosyal bir hareket olmasının yanı sıra, ekonomik hayattan kültüre kadar yaşamın tüm yönlerini etkileyen temel değişim unsurlarından biri haline gelmiştir. Göç kavramı, ülke ekonomileri ve toplumların sosyal yapıları üzerinde etkili bir unsur olmasından dolayı büyük bir önem arz etmektedir. Bu bağlamda göç, ikamet edilen bir yerleşim bölgesinden bir başka yerleşim bölgesine taşınmaktır. Çalışmanın amacı, düzey-1 bölgelerinde göçün sosyo-ekonomik etkilerini araştırmaktır. Bu bağlamda göç kavramı ve göçe neden olan faktörler incelenmiş olup göç çeşitleri ve göçün etkileri araştırılmıştır. Çalışmada göçün sosyo-ekonomik etkileri TÜİK'den alınan veriler yardımıyla düzey-1 bölgeleri arasında farklılıklar dikkate alınarak panel veri yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu testlerden elde edilen sonuçlara göre yoksulluk, işsizlik ve eğitim düzeyi ile göç miktarı arasında uzun dönemde pozitif bir ilişki vardır. Buna göre yoksulluk ve işsizlik azaltılabilirse ve bölgeler arası ücret farklılıkları ortadan kaldırılabiliyse göç miktarının da azalacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sosyo-Ekonomik Etki, Kalkınma, Panel Data

* Dr. Öğr. Üyesi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü. fatmafehimeaydin@yyu.edu.tr, Van

** Doktora Öğrencisi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümü. cemalettin_65_@hotmail.com, Van

SOCIO-ECONOMIC IMPACTS OF MIGRATION: AN ECONOMETRIC APPLICATION IN LEVEL-1 REGIONS

Abstract

Migration movements are as old as human history in world history. In addition to being a social movement, migration has become one of the fundamental factors of change affecting all aspects of life, from economic life to culture. The concept of migration has a great importance as it is an effective factor on the country's economies and social structures of societies. In this context, migration is moving from a residential area to another. The main aim of the study is to research the socio-economic effects of migration in Level-1 regions. For this purpose, the concept of migration and the factors causing migration were examined, and the types and effects of migration were investigated. In the study, the socio-economic effects of migration were examined by panel data analysis with the help of data obtained from TURKSTAT, taking into account the differences between level-1 regions. According to the results obtained from these tests, there is a positive relationship between poverty, unemployment, education level and the amount of migration in the long term. Accordingly, if poverty and unemployment can be reduced and if wage differences between regions can be eliminated, the amount of immigration will decrease.

Keywords: Migration, Socio-Economic Impact, Development, Panel Data

1. GİRİŞ

İnsan ve topluma dair birçok şeyi etkileme gücüne sahip olan göç olgusu, her zaman için farklı yönleriyle ele alınması gereken bir olgu olarak kabul edilebilir. Göç olgusu, insanlığın başlangıcından itibaren dünyanın her yerinde görülebilen bir durumdur. Göç olgusu eğer ülke sınırları içinde gerçekleşiyorsa iç, diğer ülkelere doğru gerçekleşiyorsa dış göç olarak ifade edilmektedir.

Siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel, güvenlik vb. nedenler insanların yaşadıkları mekânları toplu halde terk etmelerine yol açmıştır. Tarihsel süreçte dünya ülkelerinin gündeminden düşmeyen ve gündemden çıkartılamayan bir mesele haline gelen göç, son 20 yılda da dünya ülkelerinin önde gelen gündemlerinden olmuştur.

Çağdaş küresel ekonominin önemli bir sorunu haline gelen göç, gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde çok tartışılan bir konudur. Ülke içerisine göç alan ve ülkeden dışarıya göç veren ülkelerin göç akışlarının sosyo-ekonomik açıdan etkilerine ilişkin görüşler farklılık göstermektedir. Örneğin; gelişmiş ekonomilerde göç olgusu işgücü piyasalarındaki boşlukları doldurmanın çok ihtiyaç duyulan bir yolu olarak memnuniyetle karşılanırken az gelişmiş ekonomilerde bunun yerel işgücü üzerinde olası olumsuz etkisinin olabileceği görüşleri hâkimdir. Göçün ekonomik büyümeye, yoksulluğun azaltılmasına ve refaha potansiyel katkısı hem gelişmiş hem de az gelişmiş ülkelerde giderek daha fazla olmaktadır.

Çalışmada Türkiye’de Düzey-1 bölgelerinde 2008- 2018 dönemi için göçü etkilediği tahmin edilen sosyo-ekonomik faktörlerin etkilerinin panel veri analizi ile incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla ilk olarak, göç kavramı ile ilgili tanımlamalar ve göç üzerinde etkileri olan sosyo-ekonomik unsurlar açıklanmaktadır. Çalışmada daha sonra, konu ile ilgili Türkiye’de ve dünyada yapılan çalışmalara yer verilmektedir. Literatüre göre göç üzerinde etkili olan faktörlerin başında gelir düzeyi, eğitim düzeyi, yoksulluk, istihdam oranı ve nüfus artışı gibi değişkenler gelmektedir. Çalışmanın son bölümünde ise çalışmada kullanılan değişkenlere ve yöntemine değinilmekte ve son olarak da çalışmadan elde edilen sonuçlar yorumlanmaktadır.

2. GÖÇ KAVRAMI VE SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ

Literatürde göçle ilgili birçok tanım söz konusudur. Bu tanımlardan birincisine göre göç, bireylerin yaşamlarının kalanının tamamını veya bir bölümünü geçirmeyi düşünerek, komple ya da geçici bir süreliğine başka yere yerleşmeleri durumudur (Çatalbaş ve Yazar: 2015: 101). Öte yandan göç kavramı, ikiye ayrılır: iç ve dış göç. İç göç, işgücünün yurt içindeki hareketi iken; dış göç, işgücünün uluslararası dolaşımı anlamına gelmektedir. Buradan hareketle iç göç kırsaldan-kırsala, kırsaldan-kentsele, kentselden-kentsele ve kentselden-kırsala şeklinde oluşurken dış göç çoğu zaman, geri kalmış ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru olarak gerçekleşmektedir (Çelik, 2006: 149). Çalışmanın bu bölümünde göç üzerinde etkili olan sosyo-ekonomik unsurlara yer verilmiştir.

2.1. Yoksulluk

Dünya tarihinin daima karşı karşıya kaldığı üretim zorluğu şeklinde oluşan yoksulluk, bütün toplumların önünde duran en önemli problem olup dünyanın her yerinde hemen hemen her ülke yoksullukla baş etmek zorundadır. Dolayısıyla global bir problem olarak kabul edilen yoksulluk, hemen hemen tüm ülkelerin yakından ilgilendiği bir mesele haline gelmiştir (Levent ve Arvas 2019: 173). Bu bağlamda yoksulluk ikiye ayrılmaktadır: Mutlak ve göreceli yoksulluk.

Mutlak yoksulluk bireylerin, hane halklarının ve sosyal grupların beslenme, barınma gibi temel fizyolojik gereksinmelerini giderebilecekleri minimum gelir ve harcama seviyesinin altında kalmaları şeklinde ifade edilmektedir. Göreceli yoksulluk ise hem biyolojik ihtiyaçları hem de toplumsal ihtiyaçları baz almaktadır. Genel anlamıyla yoksulluk, bireyin, ailenin veya grupların temel ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yaşadıkları yerdeki ortalama ömür seviyesinin alt limitinde bir gelir ve harcama düzeyine sahip olması olarak ifade edilmektedir (Güneş, 2009: 451).

Kırsal kesimdeki yoksulluktan kurtulmanın tek yolunun kente göç etmek olduğunu düşünen bireyler niteliksiz işgücü grubunda olduğu için kendini kent yoksulluğunun içinde bulurlar. Kent içerisinde yaşayan kentli yoksul nüfusun büyük bir bölümünü kente yeni göç edip kentte yaşıyor olmasına rağmen kentlerin sağladığı hak ve fırsatlardan faydalanamayan bireyler oluşturur. Bu bağlamda, göç alan kentlerdeki kentsel yoksulluk sadece şehrin kıyılarında, banliyölerinde veya gecekondu mahallelerinde değil aynı zamanda şehrin merkezinde de görülen bir durumdur (Kaya, 2011: 221). Bu bağlamda günümüz dünyasında yoksulluğun en yaygın şekilde görüldüğü yerler kentlerdir. Özellikle nüfus artışı ve akabinde oluşan istihdam kaygıları nedeniyle, kırsal kesimlerden kentsel kesimlere göç edilmesi, kentlerde var olan yoksulluğun daha fazla artmasına neden olmaktadır. Kentlerde, yaşanan hızlı göçü istihdam edecek ve göçmenlere iyi bir hayat standardı sunabilecek şartlar söz konusu olmadığından kentler, yoksulluğun merkezi haline gelmişlerdir. Dolayısıyla bilhassa aşırı göçler, gayri resmi çalışma tarzları, sosyal dışlanma, kentsel mekânlardaki dönüşümler ve kentlere yönelik uygulamalar gibi faktörler daha yoğun kentsel yoksulluğa yol açmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2014: 5).

2.2. İşsizlik

İşsizlik genel anlamda, bireylerin piyasada belirlenen ücret seviyesinde çalışma isteği ve gücünde olmasına rağmen iş aradıkları halde iş bulamamaları durumu olarak ifade edilmektedir (Akkaya, 2017: 4). Bu bağlamda, iktisadi aktivitelerin coğrafi dağılımının dengesiz olması, yapısal değişimler, teknolojik gelişmeler, kamunun verdiği hizmetlerdeki dengesiz dağılım gibi nedenlerin iç göçlere yol açacağı düşünülmektedir. Bundan hareketle işsizlik de göçlere neden olabilmektedir (Özer ve Topal, 2017: 55).

İşsizlik sorunuyla karşılaşan bireyler istihdam imkânının yüksek, sosyoekonomik fırsatların daha fazla olduğu bölgelere doğru göç etmek zorunda kalırlar. Göçü

gerçekleştiren bireylerin bu eyleminin göç ettikleri bölgelerde işsizliği ne yönde değiştirdiği konusunda farklı görüşler vardır. Araştırmacıların bir kısmı göçün, göç alan bölgedeki işsizlik seviyesini yükselttiğini savunurken, diğer kısmı da göçün işsizlik seviyesini etkilemediğini ifade ederler (Çelik ve Arslan, 2018: 68).

2.3. Eğitim

Göç olgusu, toplumsal yapıyı oluşturan diğer sosyal unsurlar gibi eğitim üzerinde de etkilidir. Bu etkilerin daha çok görüldüğü yerler de okullardır. Bu bağlamda okulların işlevselliği çevreye katkıları ile doğru orantılıdır. Başka ülkelere göç eden insanlar, göç etmenin okula ve eğitime iyi bir alternatif olduğunu düşünmektedirler (Kaysılı 2014: 271). Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler buldukları koşulların zorluğundan kaçıp daha iyi istihdam koşullarının olduğu yerlere göç edebileceği gibi eğitim için şartların daha iyi olduğu yerlere de göç edebilir. Bu bağlamda göçün eğitim üzerindeki etkisi muhtemeldir.

2.4. Kişi Başına Gelir

Kentlerde sanayi ve hizmetler gibi tarım dışı istihdam olanaklarının yoğun olması, kentsel ve kırsal alanlarda gelir seviyesindeki farklılıklar ve bunlara ilaveten kentlerdeki eğitim, sağlık ve kültürel olanakların gelişmiş olması kentleri cazip hale getirmektedir (Kırdar ve Saracoğlu, 2012:3). Bu bağlamda göçün önemli nedenlerinden biri kişilerin iş, gelir ve bununla birlikte daha iyi bir yaşam arzusudur. Öte yandan modern dünyada göç hareketlerinin en önde gelen nedenleri iktisadi şartlardır (Aksoy, 2012: 294).

2.5. Nüfus Artış Hızı

Nüfus artışı göçlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Göçlerin oluşmasını sağlayan sebeplerden biri de, dünya geneline bakıldığında az gelişmiş ülkelerde, ülke çapında düşünüldüğünde ise geri kalmış bölgelerde ve kırsal

kesimlerde hızlı nüfus artışlarının olmasıdır (Başel, 2007: 525). Özellikle kırsal kesimdeki yüksek nüfus artış hızı, işgücü arzının ve gizli işsizliğin artmasına, toprağın daha çok bölünmesine ve bunun sonucunda da azalan verimlere yol açarak üretimin azalmasına sonuçta da bireylerin kırsal kesimden kentsel kesime göç etmesine neden olmaktadır (Kocaman, 2008: 1).

3. LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Göç konusunda yazılmış birçok teorik ve uygulamalı çalışma vardır. Bu çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, göçü etkileyen başlıca faktörlerin eğitimsizlik, işsizlik, yoksulluk ve istihdam oranı gibi faktörler olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu çalışmalardan biri Lee tarafından 2005 yılında yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı; 16 varlıklı OECD ülkesinde uluslararası göçü dengesiz panel veri kullanarak, küreselleşme ve sanayileşmenin çeşitli yönlerinin sendikalaşma eğilimleri üzerinde etkilerini test etmektir. Çalışmada mesleki yapıların ve işgücünün etnik bileşiminin dönüştürülmesinde iki yapısal faktörün rolü vurgulanmaktadır (sanayileşme ve sınırlar ötesi uluslararası işgücü hareketliliği). Çalışmada uygulanan panel veri analiz sonuçlarına göre; endüstrileşmenin yüksek derecede sendikalı üretim sektöründeki istihdamı daraltarak sendika yoğunluğunda önemli düşüşler yaratmasına karşın, uluslararası göç düşük vasıflı yerli ve göçmen işçiler arasındaki rekabet ve heterojenliği arttırarak sendikalaşmayı olumsuz etkilemektedir.

Pazarlıoğlu tarafından 2007 yılında İzmir’de yapılan çalışmanın amacı; Türkiye’nin temel ekonomik ve sosyal sorunlarından biri olan iç göç üzerinde etkili olan unsurları araştırmaktır. Çalışmada etkili olan unsurlar; bivariate probit model ile analiz edilmiştir. Analizlerden elde edilen sonuçlara göre; İzmir’e iç göçte, kişilerin geldikleri yerleşim yerine göre iç göç üzerindeki etkilerin farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Ivan tarafından 2007 yılında İtalya'da yapılan çalışmanın amacı; bölgeler arasındaki brüt göç akışları üzerinde ve 1996-2002 dönemine ait veriler ile panel veri analizi kullanılarak temel ekonomik belirleyicilerin rolünü araştırmaktır. Analiz, gönderici bölgedeki aynı açıklayıcı değişkenin oynadığı rol (itme faktörü) ve hedef bölgede (çekme faktörü) değişkenlerin hedeflerini analiz etmektedir. Kişi başına GSYİH, hem itici bir faktör olarak hem de çekici bir faktör olarak hareket ettiğinde güçlü bir etki gösteren ana ekonomik belirleyici olarak ortaya çıkmaktadır. Aksine, işsizlik oranı tahminlerinin etkisi gönderen bölgede hedef bölgeden çok daha güçlüdür.

Gürbüz ve Karabulut tarafından 2008 yılında yapılan çalışmanın amacı, regresyon, korelasyon, hiyerarşik kümeleme gibi analizler yardımıyla kırsal göç üzerinde etkili olan sosyo-ekonomik unsurları incelemektir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, kırsal göç, sosyo-ekonomik faktörlerden önemli derecede etkilenirken, ölçülmesi mümkün olmayan bazı unsurlardan, şehirlerin cazibeli karakteristiklerinden ve iletici faktörlerden de az da olsa etkilenmektedir.

Faustino ve Leitao tarafından 2008 yılında Portekiz'de yapılan çalışmanın amacı; on beş Avrupalı ortağı (EU15) dikkate alarak göç ve Portekiz ikili ticareti arasındaki ilişkiyi test etmektir. Çalışmada statik ve dinamik bir panel veri analizi kullanarak elde edilen sonuçlara göre, göçmen stokunun Portekiz ihracat, ithalat ve ikili sanayi içi ticaret üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, göçün tüm ticaret türlerini olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

Karemera, Oguledo ve Davis tarafından 2010 yılında yapılan çalışmanın amacı; siyasi, ekonomik ve demografik faktörlerin Kuzey Amerika'ya göç akışlarının büyüklüğü ve bileşimi üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmada değiştirilmiş yerçekimi modeli, göçmenlik düzenlemelerini ve menşe ve varış ülkelerine özgü özellikleri içerecek şekilde belirlenmekte ve ayarlanmaktadır. Modelin ampirik testi için, çalışma süresi 1976-1986 arasındadır ve 70 ülke, Kanada ve ABD'ye

toplam 1540 göç akışı gözlem kapsamındadır. Çalışmanın sonuçları, başlangıç ülkelerinin nüfusunun ve hedef ülkelerin gelirlerinin Kuzey Amerika'ya göçün iki önemli belirleyicisi olduğunu ortaya koymaktadır. Asya ve Latin Amerika'nın yüksek nüfuslu bölgeleri göçmenlerin büyük bir bölümünü sağlamıştır.

Balderas ve Greenwood tarafından 2010 yılında yapılan çalışmanın amacı; Avrupa'daki Arjantin, Brezilya ve ABD'ye göç etmenin belirleyicilerini tahmin etmek ve karşılaştırmaktır. Çalışmada 1870–1910 dönemi için yıllık veriler kullanılarak panel veri analizi uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarında; genel olarak göç, düşük ücretli kaynak ülkelerden, varış noktasında doğmuş büyük göçmen stoklarına sahip ülkelere ve hedefe nispeten yakın zamanda göç etmiş ülkelere gerçekleşmiştir. Bazı belirleyiciler üç ülke için önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

Karagöz tarafından 2011 yılında yapılan çalışmanın amacı; Türkiye'den başka ülkelere göç edilmesinin Türkiye ile göç edilen ülkeler arasındaki ticaret hacmi üzerinde etkisinin olup olmadığını, etkisi varsa bu etkinin yönünün araştırılmasıdır. Bundan hareketle 2000-2005 dönemi panel verilerine dayalı genişletilmiş çekim modeli kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; ele alınan değişkenler arasında pozitif ve güçlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Buzdağlı ve Kızıltan tarafından 2011 yılında yapılan çalışmanın amacı; Türkiye'den diğer ülkelere göç edilmesinin, Türkiye'nin göç edilen ülkelere ihracat yapması üzerinde etkisinin olup olmadığını, etkisi varsa etkinin ne yönde olduğunu tespit edilmesidir. Bundan hareketle 2009 yılı baz alınarak, 500'den fazla Türk vatandaşının göç ettiği ülkeler ve Türkiye'den diğer ülkelere gerçekleştirilen tüketim mali ihracat verilerinden faydalanılarak yatay kesit analizi kullanılmıştır. Çalışmanın analiz bulgularına göre; Türkiye'den diğer ülkelere göç edenlerin sayısındaki artışın, göç edilen ülkelere yapılan tüketim mali ihracatını artırdığı belirlenmiştir.

Panzaru tarafından 2013 yılında Orta ve Doğu Avrupa'da yapılan çalışmanın amacı; 2000-2010 yılları arasında Orta ve Doğu Avrupa'daki göç üzerindeki etkileri değerlendirmek için ekonomik ve ekonomik olmayan iki belirleyiciyi analiz etmektir. Çalışmada ekonomik faktörler kategorisinde, iş indeksi ve işgücü piyasası ve ekonomik olmayan faktörler kategorisine, yargı bağımsızlığı endeksi ile yasal sistem endeksinin bütünlüğü dâhil edilmiştir. Panel veri yönteminin kullanıldığı analiz sonuçları; bu faktörlerin göç üzerinde sınırlı etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Çatalbaş ve Yarar tarafından 2015 yılında yapılan çalışmada; Türkiye için 2008-2012 yıllarını kapsayan dönemde iç göçü nelerin belirlediğinin saptanması amaçlanmıştır. Çalışmada panel veri yöntemi ile ekonometrik model kurularak sonuçlar analiz edilmiştir. Çalışmada yapılan analiz sonuçlarına göre, bölgenin refah düzeyinin yüksek olmasının bölgenin dışardan göç almasına sebep olduğu; fiyatların yüksekliği, istihdam sıkıntısı ve terör sorununun ise bölgenin dışarıya göç vermesine neden olduğu görülmüştür.

Bir diğer çalışma Dücan tarafından 2016 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada amaç; terör, üretim seviyesi, eğitim seviyesi ve istihdam düzeyinin Türkiye'deki bölgeler arası göç üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Çalışmada TÜİK istatistiki bölge sınıflandırması çalışmasından yararlanılarak oluşturulan 21 bölgeye panel veri yöntemi uygulanmıştır. Beck-Katz tarafından geliştirilen panel düzeltilmiş standart hataların kullanıldığı modelden elde edilen bulgulara göre ortaokul seviyesindeki okullaşma oranında artış olmasının göç olgusunu arttırdığı, istihdamdaki artışın göç olgusunu azalttığı sonucuna varılmıştır.

Albayrak ve Abdioğlu tarafından 2017 yılında Türkiye üzerine yapılan çalışmanın amacı; iller arası göçe yol açan kültürel, demografik ve sosyo-ekonomik faktörleri tespit etmektir. Bundan hareketle 2015 yılı için Türkiye'de iller arası göçe yol açan temel unsurlar regresyon analizi uygulanarak incelenmiştir. Elde

edilen analiz bulgularına göre; demografik ve sosyo-ekonomik unsurlar, iller arası göçe yol açan temel unsurlardır.

İsaoğlu tarafından 2019 yılında Van ilinde yapılan çalışmanın amacı; mültecilerin Van'daki yerel işverenlere ve işgücü piyasasına bakışlarını araştırmaktır. Çalışmada farklı uyruklardan 555 kişiye yüz yüze görüşme yoluyla anket yapılmıştır. Çalışmada Memnuniyet, Uyum, Sağlık ve Gelir olmak üzere dört faktör oluşturulmuş ve demografik değişkenler ile aralarındaki korelasyon irdelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yabancı işgücünün uyruğu, yaşı, medeni durumu, eğitimi ve cinsiyeti gibi demografik değişkenlerin ölçeğin alt faktörlerine göre istatistiki olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Ondes ve Kizilgol tarafından 2020 yılında yapılan bir çalışmada Türkiye'deki iç göçün itme ve çekme faktörlerinin etkisi incelenmiştir. İBBS Düzey 1'in 12 alt bölgesinde 2008-2017 dönemi için çeşitli değişkenlerin iç göç üzerindeki etkileri bölgeler arası mekansal ilişki dikkate alınarak mekansal panel veri modelleri ile ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, Türkiye'de göç ve göç alanında mekansal ilişkiler bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, komşu bölgenin göç yapısının, ilgili bölgenin göç hareketleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Öztürk ve Altınöz tarafından 2020 yılında G7 ülkeleri üzerine 2000-2017 dönemi için yapılan bir çalışmada ise göçmen nüfusun göç kararını etkileyen faktörler, Panel ARDL analiz metodu kullanılarak temel makroekonomik göstergeler bakımından ele alınmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; uzun dönemde kişi başına düşen GSYİH ile globalleşme olgusu G7 ülkelerine yönelik göçün artmasına neden olurken, enflasyon oranının yükselmesi ise göçmen sayısında azalışa neden olmaktadır. İşsizlik oranı ile göç olgusu arasında ise uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı bir etki görülmemiştir.

Çetiner ve Günay tarafından 2021 yılında Türkiye üzerine yapılan bir çalışmada göç olgusunun sosyo-kültürel etkileri ele alınmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar; uluslararası göçün yaratacağı düşünülen olumsuz etkilerin hem göç alan ülkenin vatandaşları hem de göçmen ve mülteciler açısından azaltılabilmesi için çeşitli sosyal politika uygulamaları ile uyum sürecinin hızlandırılması gerektiği yönündedir. Çalışmaya göre, göçmen ve mülteciler aynı zamanda hem göç ettikleri toplumdan etkilenmekte hem de yerleştikleri ülkeler üzerinde sosyo-kültürel açıdan pek çok değişikliğe neden olmaktadır.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde göç olgusuna neden olan çeşitli unsurların göç üzerindeki etkilerinin farklı uygulama yöntemleri kullanılarak analiz edildiği görülmüştür. Bu çalışmada da bu unsurlardan en çok etkisi olduğu düşünülen faktörler olan işsizlik, eğitim, nüfus artış hızı ve gelir değişkenlerinin göç olgusu üzerindeki etkisi panel veri analizi yöntemiyle ele alınmaktadır.

4. VERİ SETİ, MODEL VE YÖNTEM

Göçün sosyo-ekonomik etkilerini ortaya koymak amacıyla bu bölümde veri seti, model ve yöntem ele alınmıştır.

4.1. Veri Seti

Çalışmada TÜİK alt bölge sınıflandırmasına göre oluşturulan Düzey-1 bölgelerinin 2008-2018 yıllarına ait verileriyle panel veri analizi uygulanmıştır. Düzey-1 bölgeleri Kuzeydoğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu, İstanbul, Doğu Marmara, Batı Marmara, Ege, Batı Anadolu, Orta Anadolu, Akdeniz, Doğu Karadeniz ve Batı Karadeniz olmak üzere 12 bölgeden oluşmaktadır. Çalışmada kullanılan bağımlı değişken göç değişkeni; bağımsız değişkenler ise işsizlik, eğitim, nüfus artış hızı ve gelir değişkenleridir. Bununla birlikte çalışmada kullanılan değişkenlerden eğitim değişkeni ile ilgili veriler

fakülte ve yüksekokul mezun grubundan seçilmiştir. Değişkenlerin listesi, tanımları ve alındıkları kaynaklar tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Değişkenler, Tanımları ve Verilerin Alındığı Kaynaklar

Değişkenlerin Adı	Değişkenlerin Tanımı	Kaynak
Göç	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Düzey-1 Bölgelerinin Net Göç Hızı (%)	TÜİK
Yoksulluk	Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Kişi Başına Düşen Gelire Göre Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları (%)	TÜİK
Eğitim	Eğitim Seviyesine Göre Nüfus (15 yaş ve üzeri) Oranı (%) Toplam (Eğitim Düzeyi: Yüksekokul veya Fakülte)	TÜİK
İşsizlik	Yaş Gurubuna Göre İşsizlik Oranı (15 yaş ve üzeri), Toplam (%)	TÜİK
Nüfus Artış Hızı	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre İl ve İlçe Merkezleri İle Belde ve Köylerin Nüfusu ve Nüfus Artış Hızı (binde)	TÜİK

4.2. Model ve Yöntem

Çalışmada panel veri analizi uygulanmıştır. Zaman boyutuna ait yatay kesit verilerinden yararlanılarak değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesine panel veri analizi denir (Çalışkan, 2009: 124). Panel verilere; “Hildreth (1950), Grunfeld ve Griliches (1960), Zellner (1962), Balestra ve Nerlove (1966), Swamy (1970)”in yaptıkları araştırmalarda ilk defa yer verilmiştir. Ancak 1990’lı yıllarda panel veriler uygulamalı araştırmalarda yer almıştır (Öztürk, 2019, 20). Bu yöntemin uygulanmasının temel nedeni; panel veri analizinde yatay kesit serileri ile zaman serilerinin bir araya getirilmesiyle, kesit ile zaman boyutunu kapsayan veri setleri oluşturulması ve panel veri analizinin, zaman serisi veya yatay kesit verisi ile kıyaslandığında birtakım avantajları kapsamıdır (Figankaplan, 2017: 78). Bu avantajlar; daha çok sayıda veri elde edilmesi, daha yüksek gözlem sayısına ulaşılması, serbestlik derecesinin yükselmesi, birimler arası heterojenliğin dikkate alınması ve zaman ile birim etkilerinin bir arada ele

alınmasının sağlamasıdır. Bu ve benzer avantajlar sağlaması nedeniyle, analiz yöntemi olarak panel veri analizi kullanılmasına karar verilmiştir (Yaman, Korkmaz ve Açıkgöz, 2017: 192).

Panel veri analizi, zaman boyutunu içeren kesit verileri veya çok sayıdaki kesite ait zaman serileri olarak gösterilebilir (Levent ve Arvas, 2019: 186). Panel veri modeli aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$Y_{it} = \alpha + \beta_{1it} X_{1it} + \dots + \beta_{kit} X_{kit} + e_{it}$$

$$i = 1, 2, \dots, N \quad t = 1, 2, \dots, T$$

Yukarıdaki formülde Y bağımlı, X'ler bağımsız değişkenler, α sabit terim, β 'lar bağımsız değişkenlerin katsayıları ve e ise hata terimi olarak ifade edilebilir.

Türkiye'de Düzey-1 bölgelerinde göç olgusuna etki eden unsurların incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada kullanılan ekonometrik model ise aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

$$Göç_{it} = \alpha + \beta_1 Yoksulluk_{it} + \beta_2 Eğitim_{it} + \beta_3 İşsizlik_{it} + \beta_4 Nüfus_{it} + e_{it}$$

Modelde göç bağımsız değişken; yoksulluk, eğitim, işsizlik ve nüfus ise bağımsız değişkenlerdir.

5. UYGULAMA VE BULGULAR

Çalışmada verilerin durağanlığının sınanması için kullanılacak birim kök testinin hangi birim kök testi kuşağı olacağına belirlenmesi amacıyla öncelikle yatay kesit bağımlılık testi uygulanmıştır. Yapılan teste göre ikinci kuşak birim kök testinin kullanılmasının uygun olacağı anlaşılmıştır. Birim kök testi uygulanarak serilerin durağan olup olmadığı incelenmiş, sonrasında ise durağan olmayan seriler durağanlaştırılarak eş bütünleşme testi uygulanarak ele alınan değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisinin varlığı incelenmiştir.

5.1. Yatay Kesit Bağımlılık Testi

Panel veri analizi yapılırken, hangi birim kök testinin uygulanması gerektiğine karar verilirken yatay kesit bağımlılık testinden yararlanılır. Yatay kesit bağımlılık testinden elde edilen sonuçlar tablo 2’de görüldüğü gibidir.

Tablo 2: Yatay Kesit Bağımlılık Testi Sonuçları

Test	İstatistik	P-Değeri
LM	31.81	0.000
LM adj*	93.61	0.000
LM CD*	81.56	0.000

Yatay kesit bağımlılık testinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, bütün P değerlerinin kritik değer olan 0.05’ten küçük olduğu görülmektedir. Bu testte kullanılan hipotezler aşağıdaki gibidir:

H_0 : Birinci kuşak birim kök testi uygundur.

H_1 : İkinci kuşak birim kök testi uygundur.

Tabloya göre $p < 0.05$ olduğundan H_0 reddedilir H_1 kabul edilir ve ikinci kuşak birim kök testinin uygun olduğuna karar verilir.

5.2. Panel Birim Kök Testi

Serilerin durağanlığının test edilmesi amacıyla ikinci kuşak birim kök testlerinden biri olan CIPS testi uygulanmıştır. CIPS testi tablo değerleri, kritik değerlerden mutlak değer olarak büyükse seride birim kök olduğu yönündeki temel hipotez reddedilir ve seride birim kök olmadığı yönündeki alternatif hipotez kabul edilir (Pesaran, 2007: 265-312). Çalışmada öncelikle serilerin düzeyde durağan olup olmadığı incelenmiş ardından düzeyde durağan olmadığı tespit edilen serilerin birinci farkları alınmış ve böylece seriler durağan hale getirilmiştir. Sonuçlar tablo 3’teki gibidir:

Tablo 3: Yoksulluk Değişkeninin Düzeyde Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -2.37			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-2.83	-3.15	-2.63

Tablo 3 incelendiğinde, CIPS testi tablo değerleri kritik değerlerden mutlak değer içerisinde küçük olduğundan, yoksulluk verilerinin düzeyde durağan olmadığı söylenebilir. Bundan dolayı yoksulluk verilerinin durağan hale getirilmesi amacıyla birinci farkları alınmış ve böylece yoksulluk verileri durağanlaştırılmıştır. Durağanlaştırılmış yoksulluk verileri tablo 4'te görüldüğü gibidir.

Tablo 4: Yoksulluk Değişkeninin Birinci Farkı Alındığında Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -2.91			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-2.36	-2.71	-2.83

H_0 : Seri durağan değildir

H_1 : Seri durağandır

Yoksulluk için tablo incelendiğinde, CIPS* tablo değeri mutlak değer olarak kritik değerlere göre daha büyüktür. Bundan dolayı H_0 reddedilip serinin durağan olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Tablo 5: Göç Değişkeninin Düzeyde Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -2.60			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-2.79	-2.92	-2.85

Tablo 5 incelendiğinde, CIPS tablo değeri kritik değerlere göre mutlak değer içerisinde daha küçük olduğundan, göç verilerinin de düzeyde durağan olmadığı söylenebilir. Bundan dolayı göç verilerinin durağanlaştırılması amacıyla birinci

farkları alınmış ve böylece veriler durağanlaştırılmıştır. Durağanlaştırılmış göç verileri Tablo 6'da görüldüğü gibidir.

Tablo 6: Göç Değişkeninin Birinci Farkı Alındığında Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -3.01			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-2.48	-2.96	-2.98

H_0 : Seri durağan değildir

H_1 : Seri durağandır

Göç için tablo incelendiğinde, CIPS* tablo değerinin mutlak değer olarak kritik değerlere göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Bundan dolayı H_0 reddedilip serinin durağan olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Tablo 7: İşsizlik Değişkeninin Düzeyde Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -2.64			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-2.91	-2.83	-2.79

Tablo 7 incelendiğinde, CIPS tablo değeri kritik değerlere göre mutlak değer içerisinde daha küçük olduğundan işsizlik verilerinin de düzeyde durağan olmadığı söylenebilir. Bundan dolayı işsizlik verilerinin durağanlaştırılması amacıyla birinci farkları alınmış ve böylece veriler durağanlaştırılmıştır. Durağanlaştırılmış işsizlik verileri Tablo 8'de görüldüğü gibidir.

Tablo 8: İşsizlik Değişkeninin Birinci Farkı Alındığında Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -3.30			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-3.14	-3.29	-2.98

H_0 : Seri durağan değildir

H_1 : Seri durağandır

İşsizlik için tablo analizi yapıldığında, CIPS* tablo değerinin mutlak değer olarak kritik değerlere göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Bundan dolayı H_0 reddedilip serinin durağan olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Tablo 9: Eğitim Değişkeninin Düzeyde Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -2.63			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-2.88	-2.74	-2.93

Tablo 9 incelendiğinde, CIPS tablo değeri kritik değerlere göre mutlak değer içerisinde daha küçük olduğundan eğitim verilerinin de düzeyde durağan olmadığı söylenebilir. Bundan dolayı eğitim verilerinin durağanlaştırılması amacıyla birinci farkları alınmış ve böylece veriler durağanlaştırılmıştır. Durağanlaştırılmış eğitim verileri Tablo 10'da görüldüğü gibidir.

Tablo 10: Eğitim Değişkeninin Birinci Farkı Alındığında Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -3.71			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-3.41	-3.61	-3.01

H_0 : Seri durağan değildir

H_1 : Seri durağandır

Eğitim için tablo incelendiğinde, CIPS* tablo değerinin mutlak değer olarak kritik değerlere göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Bundan dolayı H_0 reddedilip serinin durağan olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Tablo 11: Nüfus Değişkeninin Düzeyde Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -2.64			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-2.98	-2.92	-2.81

Tablo 11 incelendiğinde, CIPS tablo değeri kritik değerlere göre mutlak değer içerisinde daha küçük olduğundan nüfus verilerinin de düzeyde durağan olmadığı söylenebilir. Bundan dolayı nüfus verilerinin durağanlaştırılması amacıyla birinci farkları alınmış ve böylece veriler durağanlaştırılmıştır. Durağanlaştırılmış nüfus verileri Tablo 12’de görüldüğü gibidir.

Tablo 12: Nüfus Değişkeninin Birinci Farkı Alındığında Birim Kök Testi Sonucu

CIPS* tablo değeri -3.63			
	%10	%5	%0
Kritik değerler	-3.08	-3.36	-2.91

H_0 : Seri durağan değildir

H_1 : Seri durağandır

Nüfus için tablo incelendiğinde, CIPS* tablo değerinin mutlak değer olarak kritik değerlere göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Bundan dolayı H_0 reddedilip serinin durağan olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Düzeyde durağan olmayan serilerin birinci farkları alınarak durağanlaştırılmasının ardından Westerlund panel eş bütünleşme testi uygulanmıştır.

5.3. Westerlund (2007) Panel Eşbütünleşme Testi

Westerlund (2007) panel eşbütünleşme testi iki ya da daha çok sayıdaki değişkenler arasında eş bütünleşme olup olmadığının test edilmesi amacıyla hata düzeltme modeline dayanan bir eş bütünleşme analizidir. Bu analiz Banerjee, Dolado ve Mestre tarafından 1998 yılında zaman serileri için geliştirilen eş bütünleşme testinin panel veriye göre güncellenmiş şeklidir. Bu analizde serilerin aynı seviyede durağan oldukları varsayımı yapılmaktadır. Çalışmada kullanılan serilerin tamamı birinci dereceden durağan olduğundan bu

varsayım gerçekleşmiş olmaktadır. Eş bütünleşme testine ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 13: Göç →Yoksulluk Westerlund Eş Bütünleşme Testi Sonucu

İstatistik	Değer	Z değer	P değer	Robust P değer
Gt	-3.490	-12.309	0.000	0.010
Ga	-16.010	-10.423	0.000	0.030
Pt	-16.309	-9.053	0.000	0.000
Pa	-10.617	-9.087	0.000	0.020

H_0 : Seriler arasında eş bütünleşme yoktur

H_1 : Seriler arasında eş bütünleşme vardır.

Tüm P olasılık değerlerinin kritik değer olan 0.05'ten küçük olmaları nedeniyle H_0 reddedilir ve göç ile yoksulluk arasında eş bütünleşme olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Tablo 14: Göç →İşsizlik Westerlund Eş Bütünleşme Testi Sonucu

İstatistik	Değer	Z değer	P değer	Robust P değer
Gt	-3.823	-11.403	0.001	0.001
Ga	-15.459	-11.003	0.001	0.024
Pt	-15.417	-9.807	0.001	0.001
Pa	-11.306	-9.953	0.001	0.034

H_0 : Seriler arasında eş bütünleşme yoktur

H_1 : Seriler arasında eş bütünleşme vardır.

Tüm P olasılık değerlerinin kritik değer olan 0.05'ten küçük olmaları nedeniyle H_0 reddedilir ve göç ile işsizlik arasında eş bütünleşme olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Tablo 15: Göç →Eğitim Westerlund Eş Bütünleşme Testi Sonucu

İstatistik	Değer	Z değer	P değer	Robust P değer
Gt	-3.846	-12.717	0.004	0.000
Ga	-16.731	-10.184	0.003	0.001
Pt	-16.293	-9.480	0.008	0.006
Pa	-10.083	-9.731	0.001	0.001

H_0 : Seriler arasında eş bütünleşme yoktur

H_1 : Seriler arasında eş bütünleşme vardır.

Tüm P olasılık değerlerinin kritik değer olan 0.05'ten küçük olmaları nedeniyle H_0 reddedilir ve göç ile eğitim arasında eş bütünleşme olduğu şeklindeki hipotez kabul edilir.

Tablo 16: Göç →Nüfus Westerlund Eş Bütünleşme Testi Sonucu

İstatistik	Değer	Z değer	P değer	Robust P değer
Gt	-3.791	-11.304	0.087	0.070
Ga	-15.018	-9.408	0.091	0.080
Pt	-15.313	-9.843	0.058	0.057
Pa	-11.019	-9.137	0.064	0.062

H_0 : Seriler arasında eş bütünleşme yoktur

H_1 : Seriler arasında eş bütünleşme vardır.

Tüm P olasılık değerlerinin kritik değer olan 0.05'ten büyük olmaları nedeniyle H_0 kabul edilirken göç ile nüfus arasında eş bütünleşme olduğu şeklindeki hipotez reddedilir.

Panel eş bütünleşme analizinden elde edilen sonuçlara göre seriler arasında uzun dönemli bir ilişki vardır. Uzun dönem eş bütünleşme katsayılarını tahmin etmek ve aralarındaki ilişkinin hangi yönde olduğunu tespit etmek amacıyla

Peseran (2015) testi yapılmıştır. Bu testten elde edilen sonuçlar aşağıda görüldüğü gibidir.

Tablo 17: Yoksulluk →Göç Peseran Testi Sonucu

Göç	Katsayı	Standart Hata	Z Değeri	P< Z	[%95 Aralığı]	Güven
Yoksulluk	0.900143	0.603	1.18	0.207	-1.604	4.893

Tablo 17 incelendiğinde yoksulluk ile göç değişkenleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönde olduğu anlaşılmaktadır (P<|Z|). Yoksullukta ortaya çıkacak bir birimlik bir artış göçte 0.90'lık bir artışa neden olacaktır.

Tablo 18: İşsizlik →Göç Peseran Testi Sonucu

Göç	Katsayı	Standart Hata	Z Değeri	P< Z	[%95 Aralığı]	Güven
İşsizlik	1.805023	1.672	1.13	0.303	-1.713	4.896

Tablo 18 incelendiğinde işsizlik ile göç değişkenleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönde olduğu anlaşılmaktadır (P<|Z|). İşsizlikte ortaya çıkacak bir birimlik bir artış göçte 1.80'lik bir artışa neden olacaktır.

Tablo 19: Eğitim →Göç Peseran Testi Sonucu

Göç	Katsayı	Standart Hata	Z Değeri	P> Z	[%95 Aralığı]	Güven
Eğitim	0.003146	0.613	2.18	1.340	-1.673	3.909

Tablo 19 incelendiğinde eğitim ile göç değişkenleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönde olduğu anlaşılmaktadır (P<|Z|). Eğitimde ortaya çıkacak bir birimlik bir artış göçte 0.003'lük bir artışa neden olacaktır.

Tablo 20: Nüfus →Göç Peseran Testi Sonucu

Göç	Katsayı	Standart Hata	Z Değeri	P> Z	[%95 Aralığı]	Güven
Nüfus	0.000401	1.903	3.60	0.506	-1.731	4.398

Tablo 20 incelendiğinde nüfus ile göç değişkenleri arasında uzun dönemli bir ilişki olmadığı anlaşılmaktadır ($P > |Z|$). Bundan dolayı uzun dönemli ilişkinin yorumlanmasına gerek görülmemiştir.

6. TARTIŞMA ve SONUÇ

Çağdaş küresel ekonominin önemli sorunlarından biri haline gelen göç olgusu, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda birçok şeyi etkileme potansiyeline sahip olduğu gerekçesiyle özellikle 2000'li yıllardan itibaren dünya ülkelerinin gündemine oturmuştur. Buna bağlı olarak da literatürde göç olgusunu ele alan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bir kısmı, göç olgusunu etkileyen faktörleri ele alırken, diğer kısmı ise göç olgusunun yarattığı olumlu ve olumsuz etkileri ele almaktadır. Bu çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, göçü etkileyen temel unsurlar nüfus, gelir düzeyi, işsizlik, eğitim, refah düzeyi, fiyatlar genel düzeyi, terör, komşu ülkelerin göç yapısı ve globalleşme olarak sıralanabilir. Göçün yarattığı etkiler ise temelde iki başlık altında ele alınabilir. Bunlardan bir tanesi, ülke vatandaşları ile göçmen işçiler arasında ortaya çıkan rekabetten dolayı sendikalaşma üzerinde yarattığı olumsuz etkilerdir. İkinci etki ise, ticaret türleri üzerinde yarattığı etkidir. Göçün hem dış ticaret hem de iç ticaret üzerinde genel olarak olumlu yönde etki yarattığı görülmüştür. Göç olgusu yarattığı etki nedeniyle bazı ülkeler tarafından olumlu karşılanırken bazı ülkeler tarafından ise olumsuz karşılanmaktadır.

Göçün ekonomik büyüme, yoksulluk ve refah üzerindeki potansiyel etkileri tüm dünyada giderek artan bir seyir izlemektedir. Bu çalışmada 2008-2018 dönemi

için; göç, yoksulluk, eğitim, işsizlik ve nüfus artış hızı değişkenleri kullanılarak panel veri analizi yapılmış ve Türkiye'deki düzey-1 bölgelerinde göçün sosyo-ekonomik etkileri incelenmiştir.

Çalışmada öncelikle analizde hangi birim kök testinin kullanılacağına karar vermek için yatay kesit bağımlılık testi yapılmıştır. Bu testten elde edilen sonuca göre çalışmada II. Kuşak birim kök testlerinden CIPS testinin uygulanmasına karar verilmiştir. Her bir değişken için ayrı ayrı CIPS testi yapıldığında değişkenlerin hiçbirinin düzeyde durağan olmadığı görülmüş ve birinci farkları alınarak durağan hale getirilmişlerdir. Çalışmada ikinci aşamada Westerlund panel eş bütünleşme testi uygulanmıştır. Panel eş bütünleşme testi ile göç ve diğer değişkenler arasında bir eş bütünleşme ilişkisi olup olmadığı incelenmiştir. Bu testlerin sonuçlarına göre de göç ile yoksulluk arasında, göç ile işsizlik arasında ve göç ile eğitim arasında bir eş bütünleşme ilişkisi varken, göç ile nüfus artış hızı arasında bir eş bütünleşme ilişkisi çıkmamıştır. Üçüncü aşamada uzun dönem eş bütünleşme katsayılarının tahmin edilmesi amacıyla Peseran (2015) testi uygulanmıştır. Bu testlerden elde edilen sonuçlara göre yoksulluk, işsizlik ve eğitim düzeyindeki artış ile göç miktarı arasında uzun dönemde pozitif bir ilişki vardır.

Yoksulluk, temel ihtiyaçların tamamının karşılanmasının mümkün olmadığı bir durumu ifade etmektedir. Yoksulluk söz konusu olduğunda temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için başvurulabilecek çözüm yollarından biri göç etmektir. Bu çalışmada da elde edilen sonuçlara göre yoksulluktaki bir artış göç miktarını artırmaktadır. İşsizlik de yoksulluk etkeninde olduğu gibi insanların ekonomik açıdan sıkıntı çekmelerine yol açmaktadır. Yaşadıkları bölgede işsiz kalmaları durumunda insanlar iş bulabilmek için başka bölgelere hatta başka ülkelere göç edebilmektedirler. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre de işsizliğin göç miktarını artırdığı görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe de bölgeler arası ya

da ülkeler arası işgücü göçü söz konusu olmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi sonucu nitelikli emek statüsüne geçen işgücü, daha yüksek ücret alabileceği ya da daha rahat koşullarda çalışabileceği bölgelere göç etmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre de eğitim düzeyinin göç miktarını artırdığı görülmüştür. Tüm bu çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, yoksulluk ve işsizlik azaltılabilirse ve bölgeler arası ücret farklılıkları ortadan kaldırılabilirse göç miktarı da azalacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, T.(2017). Türkiye’de İşsizlik Olgusu Bağlamında İş Beğenmeme Nedenleri İstanbul İli Örneği (Uzmanlık Tezi), T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.
- Aksoy, Z.(2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(20), 294
- Albayrak, N., Abdioğlu,Z.(2017). Türkiye’de İç Göçü Etkileyen Faktörlerin Analizi, Social Science Studies, 5(10), s. 293-309
- Balderas, J.U., Greenwood, M.J.(2010). From Europe to the Americas: a comparative panel-data analysis of migration to Argentina, Brazil, and the United States, 1870–1910, Journal of Population Economics, 1301–1318
- Başel, H.(2007). Türkiye’de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 53, 525
- Buzdağlı, Ö., Kızıltan, A.(2011). Göç-Ticaret İlişkisi: Türkiye’nin Tüketim Malı İhracatı Üzerine Bir Uygulama, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 25(3).
- Büyükyılmaz, Y.(2017). Kırsal Göçün Nedenleri Ve Sosyo - Ekonomik Etkileri: İstanbul, Küçükçekmece Örneği, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

- C. Faustino, H., Carlos Leitão, N.(2008). Immigration and Trade in Portugal: A Static and Dynamic Panel Data Analysis, School of Economics and Management, ISSN 0874-4548.
- Çalışkan, Z.(2009). OECD Ülkelerinde Sağlık Harcamaları: Panel Veri Analizi, Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı-34, 124
- Çatalbaş, G.K, Yazar, Ö.(2015). Türkiye'deki Bölgeler Arası İç Göçü Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi İle Belirlenmesi, Alphanumeric Journal, 3(1)
- Çelik, F.(2006). İç Göçlerin İtici Ve Çekici Güçler İç Göçlerin İtici Ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 27, Temmuz-Aralık 2006, ss. 149-170
- Çelik, R., Arslan, I.(2018). Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Uygulama, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 65-75.
- Çetiner, S., Günay, E. (2021). Uluslararası Göçün Sosyo-Kültürel Etkilerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 18 (47) , 1-21.
- Dücan, M.(2016). Türkiye’de İç Göçün Sosyo-Ekonomik Nedenlerinin Bölgesel Analizi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergis, 12(2), 3.
- Figankaplan, T.(2017). Ekonomik Büyüme ve Kurumsal Kalite İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 11(1), 78
- Güneş, F.(2009). Kentsel Yoksulluk/Dışlanma (Mı), Göç Ve İstihdam: Eskişehir’de Belediyeden Yardım Alan Haneler, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 9(18), 451
- Gürbüz, M., Karabulut, M.(2008). Kırsal Göçler İle Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 50, s. 37-60, İstanbul
- Ivan, Etzo.(2007). Determinants of interregional migration in Italy:A panel data analysis, University of Cagliari,

- İsaoğlu, A.(2019). Mülteci Hareketleri Ve İş Gücü Piyasası İlişkisi: Van İli Örneği, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Van
- Karagöz, K.(2011). Göç - Ticaret İlişkisi: Panel Çekim Modeli, Sosyo-Ekonomi Özel Sayı, 15(15)
- Karemera, D., Victor Iwuagwu, O., Bobby, D.(2010). A gravity model analysis of international migration to North America, Applied Economics, 32(13)
- Karpat Çatalbaş, G., Yazar, Ö.(2015). Türkiye'deki Bölgeler Arası İç Göçü Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi İle Belirlenmesi, alphanumeric journal, 3(1), 101
- Kaya, F.(2011). Ağrı Kent Profili nde Sosyo-Ekonomik Boyutlarıyla Kentsel Yoksulluk, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2011 15 (2): 219-242
- Kaysılı, A.(2014). Emirdağ'da Göç Olgusu ve Eğitim İlişkisi, Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, Year: 2014, 47(2), 267-286
- Kırdar, M.G., Saracoğlu, D.Ş.(2012). İç Göç, Bölgesel Yakınsama Sorunu ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Örneği, Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni 2012/75
- Kocaman, T.(2008).Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000), DPT Sosyal Sektörler Koordinasyon Genel Müdürlüğü, S.1
- Lee, C.S.(2005). International Migration, Deindustrialization and Union Decline in 16 Affluent OECD Countries, 1962–1997, Oxford Academic Social Forces, 84(1),
- Levent, C., Arvas, M.A.(2019). Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Bölgesel Yoksulluğa Etkisi: Düzey-1 Bölgeleri Üzerine Panel Veri Analizi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, The Journal of Social Sciences Institute, ISSN: 1302-6879, 174

- Ondes, H., Kizilgol, O. A. (2020). Türkiye'de İç Göçü Etkileyen Faktörler: Mekânsal Panel Veri Analizi, *Business and Economics Research Journal*, 11(2), 353-369.
- Özer, U., Topal, M.H.(2017). Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar Ve Boşanma Düzeyleri İle İlişkili Midir? Türkiye'den Ampirik Bir Kanıt, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (ISSN: 2146-3417, 6(5).
- Öztürk, Y.(2019). OECD Ülkelerinde İş Gücü Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Modelleri İle Analizi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Öztürk, S., Altınöz, B. (2020). Uluslararası Göç Hareketlerinin Küreselleşme Bağlamında Temel Makroekonomik Göstergeler İle İlişkisi: G7 Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi, *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 86-93.
- Panzaru, C.(2013). The Determinants of International Migration. A Panel Data Analysis, *Journal of Politics and Law*, 6(1)
- Pazarlıoğlu, V.(2007). İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonometrik Analizi, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim Ve Ekonomi*, 14(1), Manisa
- Tümtaş, M.S., Ergun, C.(2014). Göç ve Yoksulluk Kısacında Yıkılan Bir Kent: Van, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 5
- Yaman, S., Korkmaz, T., Açıkgöz, E.(2017). Pay Getirilerine Etki Eden Finansal Oranların Panel Veri Analiz Yöntemi İle Tespiti: Bist Gıda Firmaları Üzerine Bir Uygulama, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 192.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The phenomenon of immigration, which has the power to affect many things about people and society, can be regarded as a phenomenon that should always be handled from different aspects. The phenomenon of migration is a situation that can be seen all over the world since the beginning of humanity. Political, economic, socio-cultural, security, etc. reasons have caused people to leave their living spaces collectively. Migration, which has historically been an issue that has not fallen from the agenda of the world countries and cannot be removed from the agenda, has been one of the leading agendas of the world countries in the last 20 years.

Opinions on the socio-economic effects of migration flows of countries that receive and emigrate from the country differ. For example; In developed economies, the phenomenon of immigration is welcomed as a much needed way to fill the gaps in labor markets, while in underdeveloped economies there is a prevailing opinion that it may have a potential negative impact on the local labor force. The potential contribution of migration to economic growth, poverty reduction and prosperity is increasing in both developed and underdeveloped countries.

Method

Panel data analysis was applied in the study. The main reason for the application of this method; in panel data analysis, by combining cross-section series and time series, data sets covering cross-section and time dimension are created and panel data analysis includes some advantages compared to time series or cross-section data. These advantages; obtaining more data, reaching higher number of observations, increasing degree of freedom, taking into account heterogeneity between units and handling time and unit effects together. Because of this and similar advantages, it was decided to use panel data analysis as an analysis method.

In the study, firstly, cross section dependency test was applied to determine which unit root test generation will be the unit root test to be used to test the stationarity of the data. According to the test, it was understood that it would be appropriate to use the second generation unit root test. The unit root test was used to examine whether the series were stationary or not, and then the non-stationary series were stabilized and the Westerlund panel cointegration test was applied to examine the existence of a cointegration relationship between the variables.

Westerlund panel cointegration test is a cointegration analysis based on error correction model in order to test whether there is cointegration between two or more variables. According to the results obtained from the panel cointegration analysis, there is a long-term relationship between the series. Lastly Peseran test was conducted to estimate the long-term cointegration coefficients and to determine the direction of the relationship between them.

Findings (Results)

In the study, firstly, cross section dependency test was conducted to decide which unit root test to use in the analysis. According to the result obtained from this test, II. It was decided to apply CIPS test, one of the generation unit root tests. When CIPS tests were performed separately for each variable, it was seen that none of the variables were stationary at the level and they were made stationary by taking their first differences. In the second stage of the study, Westerlund panel cointegration test was applied. The panel cointegration test was used to examine whether there is a cointegration relationship between migration and other variables. According to the results of these tests, there is a cointegration relationship between migration and poverty, between migration and unemployment and between migration and education, while there is no cointegration relationship between migration and population growth rate. In the third stage, Peseran test was applied to estimate the long-term cointegration coefficients. According to the results obtained from these tests, there is a positive relationship between poverty, unemployment, increase in education level and the amount of migration in the long run.

Conclusion and Discussion

The phenomenon of immigration, which has become one of the important problems of the contemporary global economy, has been on the agenda of the world countries, especially since the 2000s, because it has the potential to affect many things in developed and developing societies. While the phenomenon of immigration is welcomed by some countries due to its impact, it is viewed negatively by some countries. The potential effects of migration on economic growth, poverty and welfare are increasing all over the world.

In this study, for the period 2008-2018; Panel data analysis was conducted using variables of migration, poverty, education, unemployment and population growth rate and the socio-economic impact of immigration in the level-1 regions in Turkey were examined.

Poverty refers to a situation where it is not possible to meet all basic needs. In case of poverty, one of the solutions that can be applied to meet basic needs is

to migrate. According to the results obtained in this study, an increase in poverty increases the amount of migration. Unemployment also causes people to suffer economically, as is the case with poverty. If they are unemployed in the region they live in, people can migrate to other regions or even to other countries in order to find a job. According to the results obtained in this study, it is seen that unemployment increases the amount of migration. As the level of education increases, labor migration occurs between regions or between countries. As a result of the increase in the education level, the workforce that has the status of qualified labor migrates to regions where they can get higher wages or work under more comfortable conditions. According to the results obtained in this study, it was seen that education level increased the amount of migration. According to the results obtained from all these studies, if poverty and unemployment can be reduced and if the wage differences between regions can be eliminated, the amount of migration will decrease.